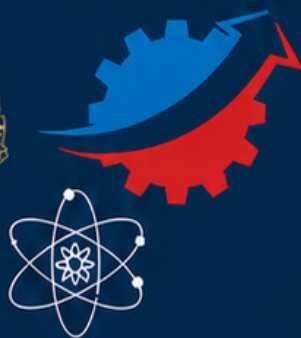

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026-YIL
IYUL/7-SON, II-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ФИЛИАЛ В г. ТАШКЕНТЕ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, iyul.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

OILAVIY KORXONALAR FAOLIYATINI BOSHQARISHNING TASHKILY MEXANIZMINI TIZIMLI TAHLILI	10
Sultonov Bobirmirzo Mavlonjon o'g'li	
NEW ZEALAND'S EXPERIENCE IN TRANSITIONING TO INFLATION TARGETING	21
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
ВЛИЯНИЕ ПАРАМЕТРОВ ПРОЦЕССА ТЕКУЧЕСТИ НА СВОЙСТВА ГРАНУЛИРОВАННЫХ МАТЕРИАЛОВ НА ОСНОВЕ УГОЛЬНЫХ ОТХОДОВ В РАМКАХ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ	28
Абдуганиев Азизбек, Кулдашева Азиза	
BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA BOJXONA TO'LOVLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK BAHOLASH VA PROGNOZLASH	33
Fayzullayev Farrux Sharofovich	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA MOLYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA (MHXS) O'TISHDA UCHRAYDIGAN ASOSIY MUAMMOLAR: SO'ROVNOMA NATIJALARI ASOSIDA TAHLIL	41
Safarova Gulbahor Nusratovna	
ТЕМИР YO'L TRANSPORTI INNOVATSION EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISH MODELI	45
Muradov Bahrom, Masharipov Ma'sud	
TIJORAT BANKLARIDA QARZ OLUVCHILARNING TO'LOVGA LAYOQATLILIGINI BAHOLASHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	49
Soibov Jamshid Raxmatqulovovich	
O'ZBEKISTONDA CHEGARALARARO TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA BOJXONA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	56
Ergashev Qobiljon Ernazarovich	
TIJORAT BANKLARIDA ICHKI AUDITNING IQTISODIY MOHIYATI VA FUNKSIONAL EVOLYUTSIYASI: XALQARO STANDARTLARNING YANGI AVLADI ASOSIDAGI YONDASHUV	62
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
MOLYAVIY INVESTITSİYALAR AUDITINI O'TKAZISH METODIKASINI VA AUDIT RISKLARINI BAHOLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	69
Jumamurodov To'libay Yeldashbayevich	
MOLYAVIY HISOBOT IZOHLARIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR QADRSIZLANISHI YUZASIDAN OCHIB BERILADIGAN AXBOROTLAR TARKIBINI KENGAYTIRISH ORQALI HISOBOT SHAFFOFLIGINI OSHIRISH.	75
Fayzullayev Begzod Baxtiyor o'g'li	
XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASINI O'ZBEKISTON DAVLAT SEKTORI ICHKI AUDITIGA MOSLASHTIRISHNING KONSEPTUAL MODEL VA MUHIMLIK DARAJALARINI ME'YORIY-HUQUQIY BAZAGA JORIY ETISH	82
Ismatillayev Baypo'lat Xushvaqtovich	
O'ZBEKISTONDA TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRI ISHTIROKCHILARI FAOLIYATI VA BOJXONA NAZORATI TIZIMINING ZAMONAVIY HOLATI TAHLILI	90
Ergashev Qobiljon, Kilichov Nazar	
DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA ICHKI AUDITNING XATARGA YO'NALTIRILGAN METODOLOGIYASI	96
Rajabov Shuxrat Ismayilovich	
TIJORAT BANKLARIDA ICHKI AUDIT XIZMATI TUSHUNCHASINING IQTISODIY MAZMUNI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	101
Ismailov Azizbek Madaminovich	
YENGIL SANOAT KORXONALARIDA XATARGA YO'NALTIRILGAN ICHKI AUDIT METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	109
Tojiyeva Shahlo Mahmatmurodovna	

IQTISODIY O'SISH OMILLARINI RIVOJLANISHIDA MOLIVAVIY XAVFLARNING TA'SIRI VA ULARNI KAMAYTIRISH IMKONIYATLARI	115
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
QASHQADARYO VILOYATIDA YALPI HUDUDII MAHSULOT VA BANDLIK KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI KORRELYATSION BOG'LIQLIK.....	118
Karimov Olimjon Akramovich	
ИННОВАЦИОННЫЕ МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЖИЛИЩНЫМ СТРОИТЕЛЬСТВОМ В Г. ТЕРМЕЗЕ В УСЛОВИЯХ РОСТА ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ	124
Токсонов Хуршид Эгамбердиевич	
VINOCHILIK SANOATI KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	129
Botirov Lazizbek Botirovich	
MEHNATGA HAQ TO'LASHNING IQTISODIY MAZMUNI, TASNIFI VA HISOB OBYEKT LARI SIFATIDAGI XUSUSIYATLARI	134
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
IQTISODIY ISLOHOTLAR JARAYONIDA TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASI SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI	139
Marpatov Shavkat Mavlonxonovich	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALAR UCHUN MOLIVALASHTIRISH MANBALARINI DIVERSIFIKATSİYALASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	145
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТНЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ.....	150
Ташмухамедова Карима Саматовна	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТНЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ.....	156
Sultonmurod Qurbonov, Ahmadjon Ibadullaev, Elmira Teshabayeva, Umar Chorshanbiev	
ECONOMIC STRUCTURE AND DEVELOPMENT PRIORITIES FOR STRENGTHENING INTERREGIONAL ECONOMIC COOPERATION: EVIDENCE FROM NAMANGAN REGION	161
Sattarov R. A.	
MATERIALLARNING TARKIBI VA TUZILISHINING ULARNING XOSSALARIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH... ..	167
Tuxliyev Muslimbek Sherzod o'g'li	
REMOTE WORK AND EMPLOYEE ENGAGEMENT: INSIGHTS FROM TASHKENT IT FIRMS.....	171
Narmurodova Sitara Aktamovna	
OPTIMIZING CONVERGENT-DIVERGENT ROCKET NOZZLE GEOMETRY (30°/10°) TO ENHANCE THE ALTITUDE PERFORMANCE OF MODEL ROCKETS USING SOLID SUGAR PROPELLANTS.....	176
Berdiyev Usmon Tolib o'g'li	
TIRBAND HUDUDLARDA SODIR BO'LAYOTGAN YO'L-TRANSPORT HODISALARINING TAHLILI.....	181
Xolmatov Umid Sadirdinovich	
TRANSPORT TIZIMIDA HARAKAT XAVFSIZLIGIGA KOMPLEKS TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI GIS-TSI ASOSIDA BAHOLASH VA KAMAYTIRISH (JIZZAX SHAHRI MISOLIDA)	186
Kamolov Otabek Quدراتovich	
DEVELOPMENT OF ELASTOMER COMPOSITIONS BASED ON LOCAL RAW MATERIALS FOR RAILWAY RAIL PADS AND EVALUATION OF THEIR DYNAMIC PROPERTIES.....	192
Ibadullaev Akhmadjan, Lesov Kuvandik, Samandarov Xushnodbek, Chorshanbiev Umar	
SHUDGORLANGAN YERLARNI EKISHGA TAYYORLASHDA QO'LLANILADIGAN MASHINA PLANKALI G'ALTAKMOLASINING PARAMETRLARINI ASOSLASH	198
Muqimova Davlatxon, Giyasidinov Abdumannob, Haydarov Murodjon	
HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT AND ITS IMPACT ON THE BUSINESS ENVIRONMENT IN UZBEKISTAN: A LITERATURE REVIEW	203
Dilafroz Kuchkorova	

KLASTERLARDA ASOSIY FAOLIYAT DAROMADLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	209
Shirov Javlonbek Akbarovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОЛОГИИ ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ	
ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ В АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВАХ НА ОСНОВЕ КРИТЕРИЕВ ESG..	215
Айтмуратова Улбике Жалгасовна	
KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI HAYOTIY AYLANISH BOSQICHLARINI ANIQLASH USULLARINI	
AUDITGA TASIRI: YOSHGA OID USUL	222
Muydinov Erkin Djamaldinovich	
HUDUDNING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISHINI BOSHQARISHNING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI...	
.....	229
Raximov Jo'rabek Raximovich	
XALQARO MARKETING STRATEGIYALARINING NAZARIY ASOSLARI VA EKSPORT FAOLIYATIDAGI ROLI	
.....	236
Shoxida Ibadullayeva	
EKSPORT SAMARADORLIGINI OSHIRISH ORQALI MINTAQ RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	
YO'LLARI.....	240
Matyoqubov Arslonbek G'ayrat o'g'li	
CHORRAHA SVETOFORLARINING AQLLI AVTOMATLASHTIRILGAN BOSHQARUV PARAMETRLARINI	
SUMO MODELI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	244
Bayozov Ravshan Rajabovich	
M-39 YO'LINING 989-1013 KMLARIDAGI TOG'LI HUDUDLARDA SODIR ETILGAN YTHLARNING	
TAHLILI ASOSIDA CHORA-TADBIRLAR ISHLAB CHIQISH SAMARADORLIGI.....	251
Shokirov Ozod G'aybullay o'g'li	
SHAHAR MAGISTRAL YO'LLARINING TUZILISHI VA TRANSPORT OQIMI	258
Xayrullo Raximovich Baynazarov	
ELEKTROMOBILLAR BATAREYALARINI TURLI IQLIM SHAROITLARIDA QIZDIRISH UCHUN	
SARFLANADIGAN ENERGIYA VA VAQT KO'RSATKICHLARINI OPTIMALLASHTIRISH	266
Qosimov Baxtiyor Axmatjonovich	
ELEKTROMOBILLARGA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISH STANSIYALARI FAOLIYATINING BOSHQARUV	
MODEL.....	272
Xasanov Bunyodjon Ibragim o'g'li	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING HUDUDIIY	
XUSUSIYATLARI.....	279
Vaisov Dilshod, Madraximov Qahramon	
EKSPORT-LOGISTIKA INFRATUZILMASI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XORIY DAVLATLARI	
TARJIBASI	285
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
TA'LIM JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI ADAPTIV BAHOLASH TIZIMINI ISHLAB CHIQISH	
VA UNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	291
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
FERMENTLANGAN NO'XAT UNI VA BUG'DOY UNI ARALASHMASIDAN TAYYORLANGAN NONNING	
SIFATI VA OZIQAVIY QIYMATINI ASOSLASH.....	295
Kamolova Muxlisa, Barakayev Nusratilla	
QURILISH KORXONALARI UCHUN YASHIL STRATEGIK BOSHQARUV MODEL.....	302
G'ulomova Shaxlo Baxtiyor qizi	
ИССЛЕДОВАНИЕ ГИДРОГЕОЛОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ СОЛЕВОГО ПЛАСТА И КАРСТА	
ТЮБЕГАТАНСКОГО МЕСТОРОЖДЕНИЯ	310
Холбаев Бахром, Курбанов Диярбек	
VALIKLI JINNING IKKI PICHQOLI TIZIMIDA TOLA AJRATISH JARAYONINING NAZARIY TAHLILI.....	314
Abdugapparova Sh.N., Yuldashev A.X.	

YO'L-TRANSPORT HODISALARI SODIR BO'LIHIDA HAYDOVCHINING PSIXOFIZIOLOGIK HOLATINING TA'SIRI.....	319
Ulkanov Sardorjon Sodiqjon o'g'li	
QISHLOQ MAHALLALARIDA MARKAZIY ISSIQLIK TIZIMLARINI VODOROD ENERGIYA GENERATORLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING TEXNOLOGIK VA IQTISODIY ASOSLARI.....	323
Askarov Xasanjon, Jumaqulova Zulayho	
MUHIM AXBOROT INFRATUZILMASI OBYEKTLARINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA KIBERXAVFSIZLIK BO'YICHA MUTAXASSISLARNI AMALIYOTGA YO'NALTIRILGAN TAYYORLASH.....	329
G'ulomov Sherzod Rajaboyevich	
BARBOTAJLI ABSORBER QURILMASINING GIDRAVLIK QARSHILIGINI TADQIQ ETISH.....	338
Xalilov Ismoiljon, Askarov Xasanjon	
MAXSUS IQTISODIY VA SANOAT ZONALARIDA KO'P TARMOQLI KORXONALAR FAOLIYATINI BOSHQARISHNING INSTITUTSIONAL VA TASHKILIY-IQTISODIY XUSUSIYATLARI.....	345
Xusanova Malohat Mingnorovna	
AGROTADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI IQTISODIY ZONALAR BO'YICHA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	349
A. B. Qurbonov	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH HAJMINI CHEKLAYOTGAN MUAMMOLAR.....	357
Toshpulatov Asronbek Mutalibovich	
РЕАЛИЗАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭНЕРГЕТИКИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	364
Матчанов Умирзак Сейтжанович	
MEHNAT BOZORI TRANSFORMATSIYASINING ZAMONAVIY SHAKLLARI: NAZARIY ASOSLAR VA GENDER JIHATLARI TAHLILI.....	371
Xasanova Shaxzoda Sarvar qizi	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA YANGI O'ZBEKISTONDA IQTISODIY TA'LIM RIVOJLANISHINING TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI.....	375
Masharipova Maksuda Becnazarovna	
MEHNAT MUHOFAZASIDA INSON OMILINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	380
Ashirqulova Qurbonoy, Nurbek Mamatov	
BILIMGA ASOSLANGAN AVTONOM AGENTLAR VA RAG TEXNOLOGIYALARI.....	387
Ibragimov Sanjarbek Salijanovich	
EKSPORT SALOHİYATINI BAHOLASHDA QIYOSIY USTUNLIK (BALASSA) INDEKSIDAN FOYDALANISH.....	395
Olchinboyev Otabek Abdusamad o'g'li	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN KORPORATIV MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	399
Abduraxmonov Farrux Talipjanovich	
HUJURLARNI ANIQLASH TIZIMLARIDA TAHDID MODELINI ISHLAB CHIQRISH.....	404
Barotova Zahro Akmaljon qizi	
G'ISHTNI QURITISH VA PISHIRISH JARAYONLARI.....	413
Askarov Xasanjon	
BUG' TURBINALI GENERATORLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY TEXNIK YECHIMLARI.....	417
Xudoyqulov Zoki, Eshbekov Muxriddin	
EFFECTIVE WAYS TO USE DEVICES OPERATING IN A MECHATRONICS SYSTEM.....	421
Makhammaillo Aliboyev	
KREATIV IQTISODIYOT VA GENDER INKLYUZIV RIVOJLANISH O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK: XALQARO TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	427
Sharipova Aziza Faxriddin qizi	

DAVLAT TASHKIOTLARIDA MENTORLIK TIZIMINI JORIY ETISH HOLATI VA INNOVATSION MODELAR TAHLILI	431
Xurshida Maxmadaminova	
O'ZBEKISTONDA KREATIV IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH HOLATI VA ISTIQBOLLARI.....	440
Dusmuxamedov Oybek Suratbekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TRANSFORMATSION MODEL OMILLARI VA DRAYVERLARI.....	446
Abruyeva Xilola Sherbekovna	
УПРОЩЕННЫЙ СПОСОБ ВЫЧЕРЧИВАНИЯ ПРОФИЛЯ ЗУБЧАТОГО КОЛЕСА ПРИ ВЫПОЛНЕНИИ КУРСОВЫХ РАБОТ ПО «ТЕОРИИ МЕХАНИЗМОВ И МАШИН».....	455
Файзуллаев Асамитдин, Файзуллаев Салохитдин	
МОДЕЛИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМОВ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ.....	459
Джидибаева Гульзат, Абдуллаев Ильгор, Далиев Ахтам	
MAXSUS KIYIMBOR TO'QIMALAR UCHUN BAZALT XOMASHYOSINI TAYYORLASH TEXNOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	467
Mustanova Zilola Abdusamat qizi	
РАЗРАБОТКА МЕТОДОВ И АЛГОРИТМОВ ПАРАМЕТРИЧЕСКОГО 3D-МОДЕЛИРОВАНИЯ ОДЕЖДЫ С УЧЁТОМ АНТРОПОМЕТРИЧЕСКИХ ХАРАКТЕРИСТИК ФИГУРЫ ЧЕЛОВЕКА	473
Каримбердиева Мохинур Шерзод кизи	
O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA FISKAL SIYOSATDAN FOYDALANISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	481
Azamatov Po'lat To'liqunovich	
CHIZMA GEOMETRIYA FANINI O'QITISHDA VIRTUAL MUHIT TUSHUNCHASI VA UNING FAZOVIY TASAVVURNI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI	487
Yusubjonov Jonibek Farxod o'g'li	
ANDIJON SHAHRI BOBURSHOH KO'CHASIDA TRANSPORT VOSITALARINING XAVFSIZ HARAKATINI TASHKIL ETISH.....	495
Meliqo'ziyev Abdulaziz Rasuljon o'g'li	
CHAQIQ TOSH ISHLAB CHIQARISH TANNARXINING ASOSIY KO'RSATKICHLARI	501
Qosimov Karimjon, Zuhritdinov Alisher, Kosimova Maloxatxon, Zo'xriddinov Dilmurod, Mahammadjonov Nurmahamad	
COMPOSITION ANALYSIS OF DEMERCAPTANIZED RESIDUAL STREAMS AND GAS CONDENSATES AS RAW MATERIALS FOR THE SYNTHESIS OF MERCAPTAN-CONTAINED ODORANTS	508
Tilloeva Shakhnoza Fakhritdinovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA INNOVATSION BOSHQARUVNI TASHKIL ETISH NATIJADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI.....	514
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o'g'li	
KREDIT PORTFELINI BOSHQARISHNING TAMOYILLARI, USULLARI VA BAHOLASH MEZONLARI.....	520
Farxod G'afforovich	
TIJORAT BANKLARI KREDITLARINING MAHALLA TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI.....	526
Yodgorov Farrux G'afforovich	
TEMIR YO'L TRANSPORTIDA TASHILADIGAN TOVARLAR USTIDAN BOJXONA NAZORATINING TASHKILY-BOSHQARUV MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	533
Berdiyev Abbas, Ergashev Qobiljon	
TRANSPORT SOHASIDA MOLIYAVIY FAOLIYAT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI (TOSHKENT METROPOLITENI MISOLIDA).....	540
Xamrayev Jamshid Panjiyevich	
JAHON SAVDO TASHKILOTI TALABLARI ASOSIDA O'ZBEKISTONDA BOJXONA TO'LOVLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	547
Sarmanov Orifjon Adiljonovich	
JISMONIY SHAXSLAR TOMONIDAN OLIB KIRILADIGAN TOVARLARGA BOJSIZ OLIB KIRISH NORMASINI QO'LLASH VA BOJXONA TO'LOVLARINI UNDIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	554
Nomozov Abduvohid Abdurazzoq o'g'li	

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION BANK XIZMATLARI	559
D. M. Kallibekov	
ANGREN VA YANGI ANGREN IESLARINING KUL-SHLAK AG'DARMALARINING TO'PLANISH HAJMLARINI TAHLIL QILISH.....	563
Almatov Ilxomjon, Xatamov G'ayrat, Xamidullayev Baxrom, Jabborov Ergash	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA INVESTITSiya LOYIHALARINI MOLiyALASHTIRISHDA "KAPITAL MAJBURIYATLAR — LIKVIDLIK — ERKIN PUL OQIMI" MUVOZANATINI TA'MINLASH MODEL.....	570
Jumaniyazova Feruza Rajabovna	
SUT QORAMOLCHILIGIDA XARAJATLARNI TAQSIMLASH VA MAHSULOT TANNARXINI HISOBLASH..	575
Abduganieva Dildora, Alikulov Abdimo'min	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA NOMODDIY AKTIVLARNING UZLUKSIZ (RAQAMLI) AUDITI MODEL	581
Ishankulov Izzatilla Nurillayevich	
MEHMONXONA XO'JALIGI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING KO'P DARAJALI INTEGRAL MEXANIZMI VA MSII INDEKSI.....	586
Rahimov Hasan Abdusaitovich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA ENERGIYA SAMARADORLIGI VA SANOAT TARMOQLARINI MODERNIZATSIYA QILISH XUSUSIYATLARI	590
Xamrayeva Sevinch, Ibrokhimjon Foziljonov	
RESURS TEJAMKOR TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ASOSIDA KICHIK BIZNES KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	596
Sattorov Sardor Qahramonjon o'g'li	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA MOLiyAVIY HISOBOT AUDITINI RISKKA ASOSLANGAN YONDASHUV ASOSIDA TASHKIL ETISH VA METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	602
Karamatova Noiba Husnitdinovna	
YENGIL SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING MOLiyAVIY MEXANIZMLARI	610
Haydarova Shoxista Davronovna	

YENGIL SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMLARI

Haydarova Shoxista Davronovna

Termiz davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Yengil sanoat korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning moliyaviy mexanizmlari mazmunan investitsiyalarni moliyalashtirish mexanizmi, aylanma mablag'larni moliyaviy ta'minlash mexanizmi, soliq va bojxona rag'batlantirish mexanizmi, eksportni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmi, innovatsiyalarni moliyalashtirish mexanizmi, moliyaviy risklarni boshqarish mexanizmi va shu kabilardan iborat bo'lib, bu mexanizmlar yengil sanoatning bir maromda rivojlanishida katta ahamiyat kasb etadi. Keyingi yillarda bu yo'nalishda keng qamrovli islohotlar amalga oshirildi, yengil sanoatni moliyaviy qo'llab-quvvatlash bilan bog'liq qator qonun va me'yoriy hujjatlar qabul qilindi, ularning ayrimlari mazmunan takomillashtirildiki, tarmoqning rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan muammolarning yechimida moliyalashtirish mexanizmlari takomillashtirib borilmoqda. Mazkur murakkab jarayonni ilmiy tahlil qilish, uning xususiyatlarini o'rganish asosida bu boradagi muammolarni aniqlash va ularning yechimlariga qaratilgan ilmiy tavsiyalar ishlab chiqish bugungi kunning dolzarb masalasi sifatida yuzaga chiqmoqda. Ushbu maqolada aynan shu masalalarni ilmiy tahlil qilishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: yengil sanoat, moliyaviy mexanizm, investitsiya, moliyalashtirish, raqobat muhiti, rag'batlantirish, moliyaviy siyosat, moliyaviy instrument.

Аннотация. Финансовые механизмы повышения конкурентоспособности предприятий лёгкой промышленности включают механизмы финансирования инвестиций, финансового обеспечения оборотных средств, налогового и таможенного стимулирования, финансовой поддержки экспорта, финансирования инноваций, управления финансовыми рисками и другие механизмы. Данные механизмы имеют важное значение для устойчивого и стабильного развития лёгкой промышленности. В последние годы в данном направлении были реализованы широкомасштабные реформы, приняты ряд законов и нормативно-правовых документов, связанных с финансовой поддержкой лёгкой промышленности, а отдельные из них были содержательно усовершенствованы. В результате механизмы финансирования постепенно совершенствуются в целях решения проблем, препятствующих развитию отрасли. Научный анализ данного сложного процесса, выявление существующих проблем на основе изучения его особенностей и разработка научных рекомендаций, направленных на их решение, являются актуальными задачами современного этапа развития отрасли. Целью данной статьи является научный анализ именно этих вопросов.

Ключевые слова: лёгкая промышленность, финансовый механизм, инвестиции, финансирование, конкурентная среда, стимулирование, финансовая политика, финансовый инструмент.

Abstract. Financial mechanisms for enhancing the competitiveness of light industry enterprises include investment financing mechanisms, financial support mechanisms for working capital, tax and customs incentive mechanisms, export financial support mechanisms, innovation financing mechanisms, financial risk management mechanisms, and other related mechanisms. These mechanisms play an important role in ensuring the stable and sustainable development of the light industry. In recent years, comprehensive reforms have been implemented in this area, and a number of laws and regulatory documents related to the financial support of the light industry have been adopted, some of which have been substantively improved. As a result, financing mechanisms are being continuously enhanced to address problems that hinder the development of the industry. Scientific analysis of this complex process, identification of existing problems based on an examination of its specific features, and development of scientific recommendations aimed at addressing these problems have become important issues of the present day. This article is aimed at providing a scientific analysis of these issues.

Keywords: light industry, financial mechanism, investment, financing, competitive environment, incentives, financial policy, financial instrument.

KIRISH

Nazariy jihatdan qaraganda, yengil sanoat korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning moliyaviy mexanizmi bu korxonaning investitsiya, kredit, soliq, sug'urta, eksport va innovatsion moliyalashtirish instrumentlarini o'zaro uyg'unlashtirish asosida moliyaviy resurslarni shakllantirish, taqsimlash va samarali foydalanishni ta'minlovchi, natijada mahsulot tannarxini kamaytirish, sifat va innovatsionlikni oshirish hamda ichki va tashqi

bozorlarda korxonaning raqobat pozitsiyasini mustahkamlashga qaratilgan iqtisodiy munosabatlar tizimi bo'lib, bu mexanizmlar yengil sanoatning rivojlanishida o'ziga xos ta'sir kuchiga egadir. Chunki investitsiyalarni moliyalashtirish mexanizmi, aylanma mablag'larni moliyaviy ta'minlash mexanizmi, soliq va bojxona rag'batlantirish mexanizmi, eksportni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmi, innovatsiyalarni moliyalashtirish mexanizmi, moliyaviy risklarni boshqarish mexanizmi kabilarning bir tizim shaklida amalga oshirilishi tarmoq rivojlanishining muhim omili sifatida o'ziga xos murakkab jarayon va munosabatlarni qamrab oladi. Bu kabi munosabatlarni ilmiy jihatdan tahlil qilish yengil sanoat tarmog'idagi islohotlarning samarasini ta'minlashga xizmat qiladi.

Yengil sanoat tarmog'ini rivojlantirishning muhim omillari sifatida moliyalashtirish mexanizmlari yo'nalishida qator amaliy choralar ko'rilishiga qaramasdan, bu jarayonni ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

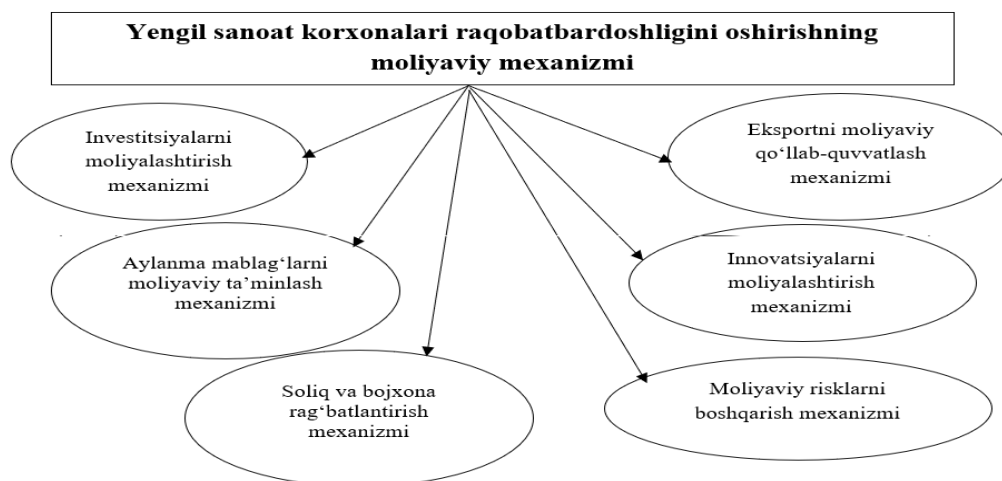
Yengil **sanoat korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning moliyaviy mexanizmi** bilan bog'liq munosabatlar ayrim xorijlik olimlar, jumladan: R.Blundell, S.Bond, M.Arellano, D.Lee, M.E.Porter, P.Krugman, J.Barney, kabi olimlarning ilmiy ishlarida muayan darajada ilmiy tahlil qilingan holda ayrim ilmiy tavsiyalar berilgan bo'lsa, mahalliy olimlarimizdan: S.Abduraximova, U. Xaliqov, A.Odilov, I.Toshpulatov, Burxanov, N.Haydarov kabi olimlarimizning ilmiy tadqiqotlarida yengil sanoat tarmog'ini moliyalashtirish va unda mexanizmlarni samaradorligini ta'minlash jihatlarini ilmiy tahlil qilingan. Jumladan, U.Xaliqov yengil sanoat tizimida fond bozorini rivojlantirish jihatlarini ilmiy tahlil qilgan bo'lsa, prof. S.Abduraximova esa, yengil sanoatda investisiya jarayonlarini davlat tomonidan tartibga solish va tarmoq siyosatining makroiqtisodiy doirasidagi samaradorlik muammolariga alohida e'tibor qaratilgan. Biroq, bu boradada ilmiy tadqiqotlarni kuchaytirishga qaratilgan maxsus alohida ilmiy tadqiqotlar kam oshirilgan, shu jihatdan olganda ushbu borada mazkur mavzudagi ilmiy tadqiqotlarga ehtiyoj saqlanib qolinmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Sanoat korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning moliyaviy mexanizmiga oid ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish ma'lum bir metodologiyalardan foydalanishni taqozo etadiki, bu borada ilmiy tadqiqotlarni tadqiq etishda ilmiy tadqiqot metodologiyasi doirasida ko'p qo'llanilib kelinadigan tadqiqot usullaridan keng foydalaniladi. Jumladan, deduksion yoki induksion, sintez va tahlil, guruhlash va qayta ishlash, dialektik, abstrakt, mantiqiylik, taqqoslama, abstrakt-mantiqiy fikrlash hamda statistik usullardan keng foydalaniladi. Tadqiqotda moliyalashtirishga oid ilmiy adabiyotlar guruhlanadi, rasmiy ma'lumotlarga tayangan holda ilmiy tahlil qilinadi, mantiqiylik asosida ilmiy xulosalar chiqariladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ma'lumki, nazariy jihatdan qaraganda, moliyaviy mexanizm bu alohida imtiyozlar yig'indisi emas, balki uchta blokning o'zaro ta'siridan hosil bo'ladigan tizimdir: korxonaning ichki moliyaviy boshqaruvi, davlat qo'llab-quvvatlashi va bozor vositalari. Mexanizmning natijaviyligi uchta multiplikativ omilning ko'paytmasi bilan belgilanadi: kapitalga kirish imkoniyati, kapital qiymati va kapital taqsimoti samaradorligi. Ushbu omillardan birortasi nolga yaqin bo'lsa, qolganlarining yuqori qiymati natija bermaydi. Mohiyati jihatidan, yengil sanoat O'zbekiston iqtisodiyotining bandlik yaratish salohiyati jihatidan eng zich, kapital sig'imi jihatidan esa nisbatan past bo'lgan tarmoqlaridan biri bo'lib, tarmoqning makroiqtisodiy ahamiyati ikki tomonlama: u bir vaqtning o'zida ham ijtimoiy (ish o'rnlari, ayollar bandligi, hududiy rivojlanish), ham tashqi iqtisodiy (oltindan tashqari eksport diversifikatsiyasi) vazifani bajaradi (1-rasm).

1-rasm. Yengil sanoat korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning moliyaviy mexanizmi¹

Bugungi kunda respublikamizda yengil sanoatni rivojlantirishda moliyaviy mexanizmlarning huquqiy asoslari sifatida bir qator farmonlar va qarorlar amal qilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Mahalliy yengil sanoat korxonalarining xalqaro yetkazib berish zanjirlarida ishtirokini kengaytirish hamda tashqi bozorlarda o'rnini mustahkamlashga qaratilgan chora-tadbirlar to'g'risida»gi Farmoni (12.01.2026-y, PF-4-son), O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yengil sanoat korxonalari uchun soliq imtiyozlari to'g'risidagi Farmoni (16.01.2025-y, PF-6-son), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Yengil sanoatni rivojlantirish agentligi va Qo'llab-quvvatlash jamg'armasi faoliyatini tashkil etish to'g'risidagi qarori (17.11.2025-y, VMQ-729-son) va shu kabilar qabul qilinganki, yengil sanoatni rivojlantirishda moliyaviy mexanizmlarning ishlashiga huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda (1-jadval).

1-jadval

Yengil sanoatni moliyaviy qo'llab-quvvatlash vositalari²

Moliyaviy qo'llab quvvatlash yo'nalishi	Imtiyozning qo'llanishi	Itqisodiy turi
Soliq tizimi		
Foyda va ijtimoiy soliq imtiyozi	Tikuv-trikotaj, poyabzal va charm mahsulotlari uchun foyda solig'i 2%, ijtimoiy soliq 1%, 01.01.2028 gacha	Soliq xarajatining kamayishi
Paxta tayyorlash punktlari uchun imtiyoz	Mol-mulk va yer soliqlari 50% kamaytirilgan stavkada —01.01.2026 dan 01.01.2028 gacha	Soliq xarajatining kamayishi
Kredit mexanizmlari		
Imtiyozli quyosh energetikasi krediti	50 mln dollar, yillik 6% stavkada	Implisit subsidiya
Kreditlarni qayta moliyalashtirish	Valyutada 7% dan, so'mda 16% dan yuqori stavkadagi kreditlar	Foiz subsidiyasi
Aylanma mablag'ni moliyalashtirish	200 mln dollar	Likvidlik ta'minoti
Institusional va ma'muriy vositalar		
Korxonalarni toifalash	«Yashil», «sariq», «qizil» — iqtisodiy va moliyaviy ko'rsatkichlar bo'yicha; manzilli ko'maklashish dasturi	Tabaqalashtirilgan qo'llab-quvvatlash
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari ortiqcha energiyasini sotish	5 MVtgacha quvvatli qurilmalar uchun 01.01.2026 dan	Xarajatni kamaytirish

Ushbu mexanizmlardan asosiy maqsad yengil sanoat tizimining maqsadli ko'rsatkichlari, ya'ni tarmoq mahsuloti hajmini 146 trln so'mdan 167 trln so'mga, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni 2,2 mlrd dollardan 2,5 mlrd dollarga, eksportni 4 mlrd dollardan 4,5 mlrd dollarga yetkazishdan iborat qilib belgilangan. Bundan

¹ Muallif tomonidan tuzilgan.

² Muallif tomonidan tuzilgan.

tashqari, yengil sanoat tizimini moliyaviy qo'llab-quvvatlashdan yana bir maqsad barcha maqsadli ko'rsatkichlar hajmiy birliklarda, mahsulot, eksport va investitsiya hajmida belgilanib, xalqaro yetkazib berish zanjirlarida o'rnini mustahkamlash, ya'ni qo'shilgan qiymat ulushini oshirish, quyi qo'shilgan qiymatli mahsulot ishlab chiqarishni kengaytirishdir. Shunday qilib, rag'bat tizimi aynan undan chiqish ko'zlangan maqsadli ko'rsatkichlarga bir tonna mahsulotga yoki bir xodimga to'g'ri keladigan qo'shilgan qiymat ko'rsatkichi qo'shilishi zarur bo'ladi.

Darhaqiqat, yengil sanoat korxonalari uchun 2 foizlik foyda solig'i stavkasi faqat foyda olayotgan korxonaga foyda keltiradi, restrukturizatsiya va qayta moliyalash choralari esa, aksincha, zarar ko'rayotgan korxonalarga mo'ljallangandir, demak, eng kuchli soliq rag'batiga unga eng kam muhtoj bo'lgan subyektga, sog'lomlashtirish vositalari esa soliq imtiyozidan foydalana olmaydigan subyektga yo'naltirilganligi bilan ahamiyatlidir. Zarar ko'rayotgan korxona uchun to'g'ri vositalar boshqacha: zararni keyingi davrlarga o'tkazish muddatini uzaytirish, tezlashtirilgan amortizatsiya va QQSni qaytarishni jadallashtirish, bu vositalar korxonaning joriy foydasiga emas, pul oqimiga ta'sir qiladi.

Soliq instrumentlari yengil sanoatda so'nggi yillarda sezilarli darajada yumshatildi. Prezidentning 2025-yil 16-yanvardagi PF-6-son Farmoniga muvofiq, 2025-yil 1-yanvardan 2028-yil 1-yanvarga qadar tikuv-trikotaj, poyabzal va charm-attorlik yo'nalishlarida faoliyat yurituvchi va belgilangan shartlarga bir vaqtda javob beradigan tadbirkorlik subyektlari uchun foyda solig'i stavkasi 2 foiz, ijtimoiy soliq stavkasi 1 foiz etib belgilangan.

Tahlillarga e'tibor beradigan bo'lsak, 2022-yilda respublika byudjetidan tarmoq jamg'armasiga 250 milliard so'mgacha mablag' ajratish vakolati belgilangan bo'lib, Tiklanish va taraqqiyot jamg'armasi bo'yalgan hamda aralash gazlama loyihalari uchun 25 million dollargacha qaytarilmas uskuna subsidiyasini ajratgan. Yengil sanoatni rivojlantirish agentligi va uning huzuridagi Yengil sanoatni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi Prezidentning 19.09.2025-yildagi PF-174-son Farmoni bilan tashkil etilgan bo'lib, jamg'arma uchun 200 million dollar resurs berilgan. «O'zto'qimachilik sanoat» uyushmasi ma'lumotiga ko'ra, 2023-yilda umumiy qiymati 730,3 million dollarlik 78 ta yirik loyiha amalga oshirilgan.

Yengil sanoat tarmog'i xaridor boshqaradigan global qiymat zanjiri bo'lib, bunday zanjirda mahalliy yetkazib beruvchining asosiy moliyaviy muammosi investitsiya kapitali emas, balki to'lov muddatining uzunligidir: xaridor 60–120 kundan keyin to'laydi, korxona esa xomashyo va ish haqini darhol to'lashi kerak bo'ladi, ushbu muammoning strukturaviy yechimi esa teskari faktoring, bunda moliyalashtirish mahalliy korxonaning emas, xalqaro xaridorning kredit reytingi asosida va shu reytingga mos arzon stavkada amalga oshiriladi (2-jadval).

2-jadval.

To'qimachilik va tikuv-trikotaj sohasining asosiy ko'rsatkichlari³

Ko'rsatkich	2022	2023	2024	2025
To'qimachilik mahsulotlari eksporti, mln doll.	3 170	3 050,0	2 832	2 600
Eksportning o'sish sur'ati, %	1,5	–3,8	–7,1	–8,2
Amalga oshirilgan loyihalar soni	45	78	80	111
Loyihalarning umumiy qiymati, mln doll.	363	730,3	1 074,0	1462
Yaratilgan ish o'rinlari, ming	16,1	23,0	22,7	18,4
Yaratilgan eksport salohiyati, mln doll.	5426	3265,7	4388,8	6741

Ushbu keltirilgan 2-jadvalning birinchi ikki satri tahlilning markaziy paradoksini ko'rsatadi, ya'ni tarmoqqa yo'naltirilayotgan loyiha hajmi 2023-yildan 2024-yilga o'tishda 47,1 foizga oshgan bir paytda, amaldagi eksport uchta ketma-ket yilda uzluksiz pasaygan: 2023-yilda 3,8 foiz, 2024-yilda 7,1 foiz, 2025-yilda 8,2 foiz. Bu bog'lanishni miqdoriy baholash uchun realizatsiya koeffitsiyenti kiritiladi:

$$\rho = \Delta X^{\text{akt}} / \Sigma X^{\text{pot}} \quad (1)$$

bu yerda ΔX^{akt} — tahlil davrida amaldagi eksportning o'zgarishi, ΣX^{pot} — shu davr uchun e'lon qilingan «yaratilgan eksport salohiyati»ning yig'indisi. 2023–2024-yillarda yaratilgan salohiyat $265,7 + 388,8 = 654,5$ million dollarni, 2023–2025-yillarda amaldagi eksportning o'zgarishi esa $2 600 - 3 050 = -450$ million dollarni tashkil etadi. Demak: $\rho = -450 / 654,5 \approx -0,69$. Koeffitsiyentning manfiy bo'lishi muhim. Agar «yaratilgan eksport salohiyati» haqiqiy natija ko'rsatkichi bo'lganida, « ρ » noldan katta bo'lishi kerak edi. Amalda har bir

3 «O'zto'qimachilik sanoat» uyushmasi dastlabki ma'lumotlari asosida tuzilgan.

dollar «salohiyat»ga amaldagi eksportning 0,69 dollar pasayishi to'g'ri kelgan. Bu ko'rsatkichning aniqligi past ekanini emas, ishorasi teskari ekanini anglatadi. Sababi metodologik: «yaratilgan eksport salohiyati» loyiha ishga tushirilayotganda hisoblanadigan loyiha quvvati ko'rsatkichidir; u bozor talabi, narxlar va raqobat hisobga olinmagan holda hisoblanadi. Uni hisobot ko'rsatkichi sifatida qo'llash axborot illyuziyasini keltirib chiqaradi, ya'ni hisobotda o'sish ko'rinadi, tarmoqda esa qisqarish ketadi (3-jadval).

3-jadval

Yengil sanoatning tarmoq xususiyatlari va ulardan kelib chiqadigan moliyalashtirish talablari⁴

Tarmoq xususiyati	Moliyaviy oqibati	Mos keladigan instrument	Mos kelmaydigan instrument
Xomashyo xaridining mavsumiyliigi	Aylanma mablag'ga bo'lgan talabning yil davomida notekis taqsimlanishi	Mavsumiy kredit liniyasi, tovar zaxirasi garovi, faktoring	Teng ulushli to'lov grafigiga ega uzoq muddatli kredit
Uskunalarining yuqori ixtisoslashuvi	Garov bazasining tor va likvidligi past bo'lishi	Lizing (mulk huquqi lizing beruvchida), kafolat jamg'armasi, teskari faktoring	Klassik garovga asoslangan investitsion kredit
Xaridor boshqaradigan qiymat zanjiri	Marjaning zanjir boshqaruvchisi tomonidan belgilanishi, narxga ta'sir qilish imkonining cheklanganligi	Xaridorning kredit reytingiga tayanuvchi yetkazib berish zanjiri moliyalashuvi	Faqat hajmni rag'batlantiruvchi subsidiyalar
Valyuta muvofiqligligi	Devalvatsiya riskining to'liq korxona zimmasida qolishi	Tushum valyutasiga mos kredit valyutasi, xedjirlash, eksport krediti sug'urtasi	Xedjirlash imkoniyatisiz xorijiy valyutadagi uzoq muddatli kredit
Bandlikning yuqori zichligi	Yumshoq byudjet cheklovlari, qutqaruvga bo'lgan kutilma	Shartli va muddatli qo'llab-quvvatlash	Takroriy va shartsiz restrukturizatsiya, jarima kechirish

Ta'kidlash lozimki, moliyaviy mexanizmni loyihalashtirishda tarmoqning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olmaslik tipik metodologik xato bo'lib, yengil sanoat bir qator parametrlari bo'yicha boshqa sanoat tarmoqlaridan (jumladan, kimyo yoki metallurgiyadan) sifat jihatidan farq qiladi va bu farqlar moliyalashtirish instrumentlarining tanloviga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Birinchidan, yengil sanoat aylanma mablag'ga nihoyatda bog'liq tarmoq bo'lib, paxta xomashyosini xarid qilish mavsumiy tarzda, yilning tor oynasida amalga oshiriladi, tayyor mahsulotdan tushum esa yil davomida tarqaladi. Natijada pul mablag'larining aylanish sikli uzayadi:

$$CCC = DIO + DSO - DPO \quad (2)$$

bunda *DIO* — zaxiralarning aylanish davri, *DSO* — debitorlik qarzining undirilish davri, *DPO* — kreditorlik qarzining to'lash davri. Mavsumiy xarid sharoitida *DIO* keskin oshadi, eksport shartnomalarida esa to'lov kechiktirilishi odatiy hol bo'lgani uchun *DSO* ham uzun bo'ladi. Demak, tarmoq uchun aylanma mablag'ni moliyalashtirish investitsion moliyalashtirish bilan bir xil darajada hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Ikkinchidan, tarmoq aktivlarining garov sifati past, to'quv va tikuv uskunalari yuqori darajada ixtisoslashgan, ikkilamchi bozori tor va likvidatsion qiymati balans qiymatidan sezilarli darajada past bo'ladi. Bu bank stavkani oshirgandan ko'ra kredit hajmini cheklashni afzal ko'radi, chunki yuqori stavka eng riskli qarz oluvchilarni tanlab qoldiradi. Uchinchidan, tarmoqda valyuta muvofiqligligi strukturaviy xarakterga ega. Kreditlarning sezilarli qismi xorijiy valyutada olinadi, ichki bozorga yo'naltirilgan mahsulot esa so'mda sotiladi, xedjirlash instrumentlarining rivojlanmaganligi sharoitida devalvatsiya riski to'liq korxona zimmasida qoladi va u moliyaviy hisobotlarda faqat voqea sodir bo'lganidan keyin aks etadi. To'rtinchidan, tarmoq bandlik jihatidan zich bo'lgani sababli uning moliyaviy qiyinchiligi darhol ijtimoiy muammoga aylanadi. Bu davlatning aralashuv ehtimolini oshiradi, yumshoq byudjet cheklovlari muhitini shakllantiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqorida amalga oshirilgan ilmiy tahlillardan kelib chiqib ta'kidlash mumkinki, yengil sanoat korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning moliyaviy mexanizmi — bu korxonaning investitsiya, kredit, soliq, sug'urta,

4 Muallif tomonidan tuzilgan.

eksport va innovatsion moliyalashtirish instrumentlarini o'zaro uyg'unlashtirish asosida moliyaviy resurslarni shakllantirish, taqsimlash va samarali foydalanishni ta'minlovchi, natijada mahsulot tannaxxini kamaytirish, sifat va innovatsionlikni oshirish hamda ichki va tashqi bozorlarda korxonaning raqobat pozitsiyasini mustahkamlashga qaratilgan iqtisodiy munosabatlar tizimidir. Yuqoridagilardan kelib chiqib, yengil sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlashda moliyaviy mexanizmlarning rolini oshirishda quyidagilarga alohida e'tibor berish lozim deb hisoblaymiz.

Birinchidan, investitsiyalarni moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish, *ikkinchidan*, innovatsiya va raqamli texnologiyalarni moliyaviy rag'batlantirish, *uchinchidan*, eksport faoliyatini moliyaviy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish, *to'rtinchidan*, aylanma kapital va moliyaviy risklarni boshqarish tizimini takomillashtirish, *beshtinchidan*, moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini natijaga yo'naltirish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" PF-60-son Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-sentyabrdagi «Yengil sanoat sohasida yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish va eksport hajmini oshirish uchun qo'shimcha shart-sharoitlar yaratish to'g'risida» PF-174-son Farmoni. <https://lex.uz/uz/docs/-7737257>
3. Porter M.E. The Competitive Advantage of Nations. – New York: Free Press, 1990; Porter M.E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. – New York: Free Press, 1985.
4. Krugman P. Competitiveness: A Dangerous Obsession // Foreign Affairs. – 1994. – Vol. 73, No. 2. – P. 28–44.
5. Barney J. Firm Resources and Sustained Competitive Advantage // Journal of Management. – 1991. – Vol. 17, No. 1. – P. 99–120.
6. Prahalad C.K., Hamel G. The Core Competence of the Corporation // Harvard Business Review. – 1990. – Vol. 68, No. 3. – P. 79–91.
7. Abduraximova S.A. O'zbekistonda investitsiya jarayonlarini makroiqtisodiy tartibga solishni takomillashtirish. – T., 2022.
8. Xaliqov U.R. O'zbekistonda fond bozori orqali investitsion faoliyatni moliyalashtirishni takomillashtirish: i.f.b.f.d. (PhD) diss. avtoreferati. – T.: TDIU, 2017.
9. Odilov A.O. Kapital bozori orqali iqtisodiyotga investitsiyalarni rivojlantirish yo'nalishlari: i.f.d. (DSc) diss. avtoreferati. – T.: TMI, 2019.
10. Toshpulatov I.A. Yengil sanoat korxonalari raqobatbardoshligini boshqarish tizimini takomillashtirish // «Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar» ilmiy elektron jurnali. – 2019. – № 2 (mart–aprel).
11. Haydarov N.H. Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida korxonalar investitsion faoliyatidagi moliya-soliq munosabatlarini takomillashtirish masalalari: i.f.d. diss. – T., 2003.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100